

Nr 14

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion om ändrade regler för frivillig pensionsförsäkring.

Motionen

I motionen 1973:424 av herrar Taube (fp) och Petersson i Röstånga (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att livförsäkrings-skattekommittén får i uppdrag

1. att låta utreda frågan om en kompletterande temporär pension med garanterad återbetalning enligt motionens grunddrag,
2. att föreslå lämpliga övergångsformer för försäkrade som önskar övergå från tariff T 3 till denna nya temporära försäkringsform med garanterad återbetalning.

Gällande bestämmelser

Riksförsäkringsverket tillhandahåller med stöd av bestämmelse i 22 kap. AFL några former av frivillig pensionsförsäkring. Genom inbetalning av avgifter kan man hos verket försäkra sig för temporär eller livsvarig ålderspension som komplement till de pensionsförmåner den obligatoriska försäkringen ger. Försäkringen, som alltsedan 1963 är inordnad under lagen om allmän försäkring, vilar på premiereservmetoden och är i princip jämförlig med de pensionsförsäkringar som enskilda försäkringsbolag meddelar. Rätten att teckna frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket tillkommer svenska medborgare och här i riket bosatta utlänningar. Huvudbestämmelserna om den förevarande försäkringen finns i kungörelsen (1962:521) om frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket och innebär bl. a. följande.

Frivillig pensionsförsäkring i form av *temporär ålderspension* (T 3) ger pension före 67 år och innefattar inte återbetalning av avgifterna vid dödsfall. Försäkringen kan tas ut från tidigast 55 års ålder och senast då den försäkrade fyller 65 år. Avgift till försäkring för temporär ålderspension får erläggas t. o. m. den månad då man fyller 65 år.

I fråga om *livsvarig ålderspension* föreligger valmöjlighet mellan försäkring utan avgiftsåterbetalning vid dödsfall (tariff U 3 och tariff O 3) och försäkring med sådan avgiftsåterbetalning (tariff R 3). Sistnämnda försäkring innebär att, om den försäkrade avlider innan han börjat lyfta pensionen, de efterlevande får ut hela den avgiftssumma som betalats in, dock utan ränta. Har pensionen utbetalats för kortare tid än fem år, får de efterlevande den inbetalade avgiftssumman minskad med 1/60 för varje månad som premierna utgått. Om den avlidne vid sin död uppburit pension i fem år eller mer blir det alltså ingen avgiftsåterbetalning.

För livsvarig pension enligt tarifferna U 3 och R 3 kan avgifter inbetalas t. o. m. den månad då man fyller 67 år. Pension enligt dessa båda tariffen kan tas ut tidigast fr. o. m. den månad då man fyller 55 år och senast fr. o. m. den månad då man fyller 67 år. För livsvarig pension enligt tariff O 3, avseende försäkring för åldringar, kan avgift erläggas fr. o. m. månaden näst efter den man fyller 67 år. Sådan pension utgår alltid fr. o. m. inbetalningsmånaden t. o. m. den månad då den försäkrade avlider.

Vid försäkring för livsvarig pension med avgiftsåterbetalning anses i beskattningshänseende 9/10 utgöra pensionsförsäkring, vilken i sin helhet får dras av i självdeklarationen, och 1/10 kapitalförsäkring. Denna är avdragsgill endast inom ramen för det s. k. försäkringsavdraget (f. n. 250 kr. för ensamstående och 500 kr. för två sammanlevande makar).

1972 års riksdag

Vid förra årets riksdag väcktes en motion av innebörd bl. a. att den temporära ålderspensionen inom den frivilliga pensionsförsäkringen (tariff T 3) hos riksförsäkringsverket skulle kompletteras med avgiftsåterbetalning vid dödsfall. Med anledning av motionen inhämtade socialförsäkringsutskottet yttrande från riksförsäkringsverket. Verket, som avstyrkte bifall till motionen, uppgav att avgiftsinbetalningarna till den frivilliga pensionsförsäkringen brukade hålla sig tämligen konstant omkring 11–13 milj. kr. per år, att till försäkringen var anslutna omkring 70 000 personer, av vilka 22 000 uppbar pension, att genomsnittspensionen för det stora flertalet försäkrade höll sig något under 1 000 kr. per år och att den övervägande delen av de försäkrade – omkring 98 % – var anslutna till någon av de frivilliga försäkringsformer som omfattade livsvarig ålderspension.

I fråga om det i motionen framställda yrkandet att temporär ålderspension – i likhet med vad som gällde i fråga om de livsvariga pensionerna – skulle kunna innefatta avgiftsåterbetalning vid dödsfall framhöll verket bl. a.

Behovet av en frivillig statlig temporär ålderspensionsförsäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall torde i nuvarande läge inte kunna anses särskilt angeläget. Pensionerna vid temporära försäkringar utgår i allmänhet under relativt kort tid. Försäkringsmomentet i den föreslagna försäkringsformen skulle därför i flertalet fall bli obetydligt med endast ränta på avgifterna som riskinsats. Exempelvis skulle en banksättning ofta i stort sett kunna tjäna samma syfte som en inbetalning till försäkringen.

Vidare måste beaktas att den avsedda försäkringsformen skulle kunna bli svårhanterlig i beskattningsavseende. Vid försäkring för livsvarig pension med avgiftsåterbetalning vid dödsfall skall varje försäkring enligt kommunalskattelagen delas upp i en del utgörande pensionsförsäkring och en del som utgör kapitalförsäkring. Som en följd av att pensionsåldern inom den frivilliga statliga pensionsförsäkringen inom vissa gränser är valfri, kan nämnda uppdelning inte ske på ett helt entydigt sätt. Enligt föreskrift av Kungl. Maj:t tillämpas därför vid uppdelningen för

närvarande ett genomsnittsförfarande, innebärande att 90 % av avgiften betraktas som avgift för pensionsförsäkring (och medför avdragsrätt vid beskattningen utan beloppsgräns) och 10 % som avgift för kapitalförsäkring. Även för temporär försäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall skulle något slags uppdelning i nämnda hänseende behöva ske. Ovisst torde vara om även därvid ett motsvarande schablonmässigt förfarande kan tillämpas. Varom ej, kan förutsättas att försäkringen skulle komma att medföra administrativa komplikationer.

Utskottet

Den frivilliga statliga pensionsförsäkringen hos riksförsäkringsverket omfattar endast ålderspension. Denna kan vara antingen temporär eller livsvarig. I fråga om den temporära ålderspensionen gäller att de premier som inbetalats för försäkringen inte kan återbetalas vid den försäkrades död. När det gäller försäkring för livsvarig ålderspension föreligger däremot valmöjlighet mellan försäkring utan och försäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall.

Yrkandet i motionen syftar bl. a. till att den temporära ålderspensionen skall kunna kompletteras med garanterad återbetalning i samband med den försäkrades död. Ett liknande motionsyrkande prövades av riksdagen år 1972. I samband därmed inhämtade socialförsäkringsutskottet yttrande från riksförsäkringsverket. Verket avstyrkte bifall till motionen och framhöll därvid att behovet av en frivillig statlig temporär ålderspensionsförsäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall inte kunde anses särskilt angeläget. Detta motiverade verket bl. a. med att pensionerna vid temporära försäkringar i allmänhet utgick under relativt kort tid och att försäkringsmomentet i den föreslagna försäkringsformen därför i flertalet fall skulle bli obetydligt med endast räntan på avgifterna som risksats. En banksättning skulle — menade verket — kunna tjäna samma syfte som en inbetalning till försäkringen. Härtill kom att en temporär försäkring som innefattade rätt till avgiftsåterbetalning vid dödsfall skulle kunna bli svårhanterlig i beskattningsavseende.

Socialförsäkringsutskottet avstyrkte bifall till motionen med åberopande av de skäl som anförts av riksförsäkringsverket. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Den frivilliga statliga pensionsförsäkringen är i första hand en egenpension avsedd som ett komplement till folkpensionen och tilläggs-pensionen. Avgiftsinbetalningarna till den frivilliga pensionsförsäkringen är inte fixerade till vissa belopp. De kan varieras i princip hur som helst och varje insättning ger rätt till en bestämd pension. Det garantisystem som tillämpas av enskilda försäkringsbolag bygger på pensionsinbetalningar under högst 20 år och innebär inte någon ovillkorlig rätt att få tillbaka erlagda premier. I garantin finns således inbyggt ett klart riskmoment.

Enligt utskottets mening är det angeläget att den frivilliga statliga pensionsförsäkringen är enkel i tillämpningen. Såvitt utskottet kan bedöma lämpar sig den temporära försäkringsform med garantiutbetal-

ning som meddelas av enskilda försäkringsbolag mindre väl för det premiesystem som tillämpas av riksförsäkringsverket. Ett bifall till motionen förutsätter att den frivilliga pensionsförsäkringen tillförs försäkringsformer med andra och dyrare tariffer. Denna försäkring kommer därigenom att få en omfattning som inte varit avsedd vid dess tillkomst. På grund härav avstyrker utskottet bifall till motionen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1973:424.

Stockholm den 29 mars 1973

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan* (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Björck i Nässjö (m), Andersson i Nybro (c) och Hagberg* (vpk).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.